ИЗСЛЕДВАНЕ НА РОДИТЕЛСКИТЕ НАГЛАСИ ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ИНТЕГРАТИВНИ ВРЪЗКИ МЕЖДУ ИЗКУСТВАТА ПРИ ИЗУЧАВАНЕТО НА БЪЛГАРСКИТЕ НАРОДНИ ПЕСНИ В ПРЕДУЧИЛИЩНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЕН ЕТАП

АНА БОРИСОВА

A STUDY OF PARENTAL ATTITUDES REGARDING THE APPLICATION OF INTEGRATIVE RELATIONS BETWEEN THE ARTS IN THE STUDY OF BULGARIAN FOLK SONGS IN THE PRESCHOOL EDUCATIONAL STAGE

ANA BORISOVA

Abstract: *The present survey was conducted in September 2025 with the aim of exploring the current opinions of parents whose children are in the preschool educational stage. By the deadline of September 21, 2025, a total of 134 parents from various settlements across the country had completed the questionnaire. The results indicate that 79% of the respondents consider the study of Bulgarian folk songs in kindergarten to be of great importance. More than 70% of parents believe that the inclusion of folk songs in preschool education helps children develop a sense of national identity, emotional expressiveness, and cultural belonging. The respondents are distributed by type of settlement as follows: large cities – 7%, medium-sized towns – 78%, villages and small settlements – 15%. Although the study does not claim statistical representativeness, it provides valuable insights into parental attitudes and highlights trends related to the perception of interdisciplinary approaches as an effective method in preschool education.*

Keywords: *Bulgarian folk songs, preschool education, interdisciplinary approach, parents' attitudes, cultural identity, music education*

„За да има музикален фолклор, не е достатъчно наличието
на отделни пеещи личности, а е необходимо
да има фолклорно-музикална общност –
един пеещ народ“
Стоян Джуджев

ВЪВЕДЕНИЕ

Българският песенен фолклор е сред основните музикално-естетически компоненти, изграждащи националната ни идентичност. Още в автентичната фолклорна култура, децата са неразривно свързани с него.

По отношение на целите, които си поставя съвременното предучилищно музикално образование и конкретно в контекста на възприемане и възпроизвеждане на народните песни, намираме следното нормативно изискване: „Образователното направление залага на заучаване на по-голям брой песни, както и импровизиране на инструментален съпровод на

песен. Отделено е внимание на връзката с българския фолклор чрез изпълнение на елементи на право хоро, ръченица и някои народни обичаи, по отношение на елементите на музикалната изразност се осигурява запознаване с националните ценности и традиции с цел съхраняване и утвърждаване на националната идентичност“ (Наредба № 5, 2016). Посочените общи положения определят достойното място на българския музикален фолклор в детската градина. Друг е въпросът колко от песните, които децата възприемат и изпълняват, са народни: „В **първа група** трябва да притежават умения за възпроизвеждане на **три песни**, във втора **да възпроизведат мелодия според индивидуалните си възможности**, в трета и четвърта групи съответно **четири или пет песни** по тематика песни от репертоара на детската градина“ (Наредба № 5, 2016). В действителност всеки музикален ръководител определя вида, последователността и интензитета, с които ще работи в съответните възрастови групи, но в случая по-важно е да се обърне внимание на въпроса „Доколко и по какъв начин децата срещат народната песен по време целия предучилищен период?“.

Редица утвърдени съвременни учени определят мястото на народната песен в предучилищното музикално образование и възпитание като значимо при формиране на нравствените и емоционалните качества у подрастващите: „Ситуацията по музика обединява в разнообразна и пъстра мозайка няколко вида дейности: изпълнение (преди всичко пеене), слушане на музика, музикално-творчески опити, наблюдаване и анализиране на слушаната и изпълнявана музика, беседи върху природата и социалната функция на музиката“ (Петров, В., 2021: 45). „Важна задача на музикалното възпитание в наши дни е широкото прилагане на **принципа на народностност**, който пронизва всички видове музикална дейност. В ранната си възраст децата следва да осъществяват богати музикални наблюдения **върху българската народна музика – вокална и инструментална в нейния автентичен вид**, за да почувстват ярката специфичност и оригиналност на националния ни музикален език от ладове, ритмика, богатство на тембри на народните музикални инструменти, на многообразието от певчески школи на различните фолклорни области и др.“ (Шейтанова, Ц. и др., 1987: 89). „Възприемането на образци от изобразителното изкуство, народното творчество и съвременното приложно изкуство е необходимо за изграждането на естетическо отношение на детето към действителността“ (Шейтанова, Ц. и др., 1987: 69).

Международните етномузиколози, работещи в сферата на детската музикална култура, изразяват единомислие по въпроса за народната култура и мястото и ролята на децата като нейни наследници: „В музикалните изследвания децата често се определят като следващото поколение носители на културата, на които ще бъде възложено опазването на ценни културни материали и тяхното предаване за бъдещето. Тази голяма отговорност, независимо дали идва от вътрешни, външни или междинни участници, поставя детството като пространство не само за усвояване на музикална култура, но често и като връзка с така наречените „културни традиции“, **включително такива, които се възприемат като застрашени**. Разбирането на децата като следващо поколение носители на културата информира начина, по който те получават и се ангажират с музикално обучение (както формално, така и неформално), което от своя страна влияе върху поддържането и продължаването на музикалните традиции“ (Emberly, A. 2019: 139). И още: „Познаването на музикалното богатство на даден народ е ключова предпоставка за съхраняването на неговата народна традиция. Семейството – родителите и бабите и дядовците, като първи учители на детето, са основен фактор за въвеждането му в народното изкуство още в предучилищна възраст. Детските градини също имат важна роля в съхраняването на народните традиции, насърчавайки, развивайки и пробуждайки любовта към народната музика у децата чрез системно музикално образование“ (Denac, O. и др., 2018: 2857). Една голяма част от съвременните български деца са силно застрашени от липсата на „живи песенни мостове“. Повечето от тях израстват в семейства, в които няма носители на традицията (родители, баби, дядовци). Това налага присъствието на

българската народна песен в детските градини и началния образователен етап. Ето защо в настоящата разработка ще поставя един особено важен въпрос: *Дали фолклорните песенни образци (ако присъстват като образователен елемент в детската градина) са представяни на вниманието на децата с адекватния музикално-фолклорен диалект, с естественото за народната песен звукообразуване и не на последно място подходящ аранжимент (ако учителят използва звуков файл)?* Същото опасение изтъква и Мария Борисова: „Аналогичен е и проблемът, свързан с преформатирането на фолклорните образци за нуждите на музикалното обучение на децата. Адаптирането на фолклора към съвременните музикалнообразователни изисквания е особено отговорна задача, към която специалистите трябва да подхождат с внимание, ако действително са загрижени за детските интереси по отношение на фолклора ни“ (Борисова, М., 2013: 33).

Загрижени за нуждите на децата, но усещайки пулса на технологичната ера, е наложително да използваме креативни подходи, които да направят народната ни песен интересна и желана за тях. Тези две причини са повод за разработването на научен проект, който ще направи опит за изграждане на интегративен подход за изучаване на българската народна песен в детската градина (трета и подготвителна група).

Какво представлява този тип подход? „В основата на този подход е едновременното използване на методи и техники от различни научни направления“ (Неминска, 2015: 51). „Всяка форма на музика може да бъде използвана за стимулиране на децата да извършват дейности, свързани с груби и фини двигателни умения. Обикновено прилагането на музикалното обучение в държавните училища – особено в предучилищното образование – може да се наблюдава, когато то е интегрирано с други учебни области или предмети, съобразно темата, която преподавателите разработват по време на учебния процес“ (Wadiyo, M. Si., 2015: 145). За реализацията му е необходима задълбочена изследователска и експертна дейност. Една от първите стъпки е да се проучи до каква степен родителите на деца, намиращи се в предучилищен образователен етап, откликват положително на идеята за изграждане на иновативен педагогически подход, свързан с начините за изучаване на българската народна песен.

МЕТОДОЛОГИЯ

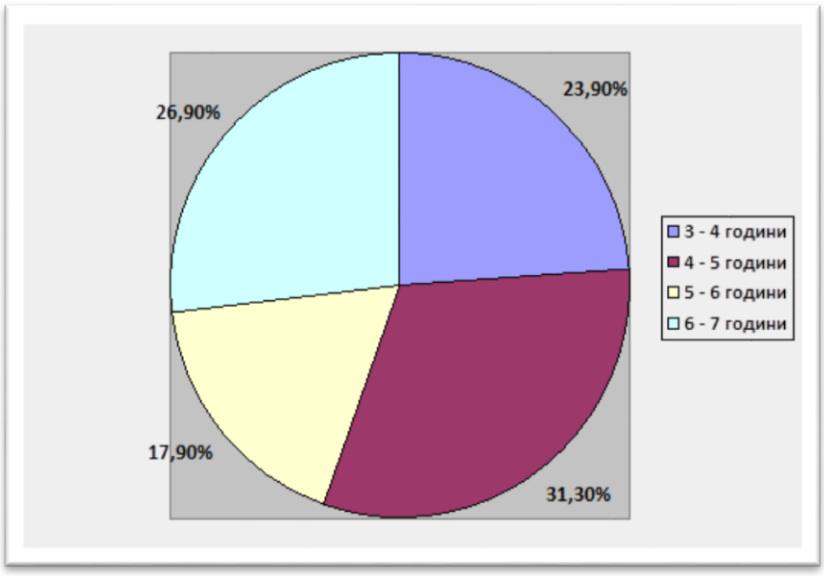
Обект на настоящата разработка са българските народни песни и тяхното място и роля в предучилищното образование и възпитание. **Предмет** на настоящата разработка е проучване на родителското мнение относно възможността от прилагане на интегративни подходи при изучаването на българските народни песни. **Целта** на анкетното проучване е да предостави първоначални данни относно нагласите на родителите към изучаването на български народни песни в детската градина и да се очертае нуждата от изграждане на иновативен подход за възприемане на народната песен в съчетание с изобразителни и творчески дейности (рисуване, декоративно-приложни техники и др.).

Настоящото изследване е емпирично, описателно и количествено (анкетно проучване) с елементи на качествен анализ чрез отворени 14 броя въпроси. Проучването е проведено посредством „Google Forms – уеб базиран инструмент, разработен от Google, предназначен за създаване на анкетни и регистрационни формуляри, чрез които се събират и обработват количествени и качествени данни. Същите бяха разпространени на случаен принцип сред родители на деца от предучилищния образователен етап, които бяха помолени да ги попълнят в срок от **1 до 21 септември 2025 г.** До края на посочения период се отзоваха **134 респонденти** от различни населени места в страната.

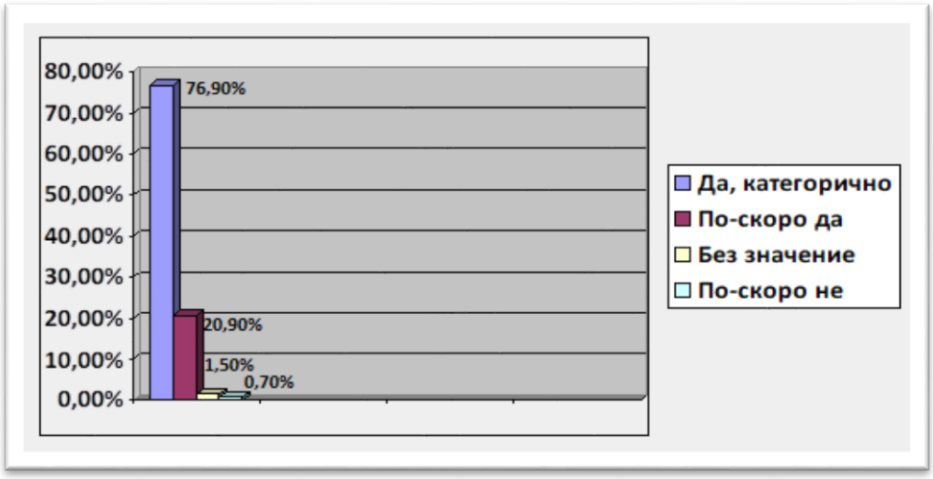
РЕЗУЛТАТИ

Най-многобройно представени бяха родителите на деца на 4–5 години (31,6%), следвани от тези на 6–7 години (26,9%), 3–4 години и накрая 5–6 години. Групата на момичетата доминира с 59% пред момчетата, които са с 41%.

В продължение на анкетното проучване бяха поставени два въпроса, свързани със значението и ползите от изучаването на народните песни в детската градина, а именно: *Оценете твърдението: изучаването на народните песни в детската градина е важно; Какви ползи виждате от изучаването на народни песни за Вашето дете?*

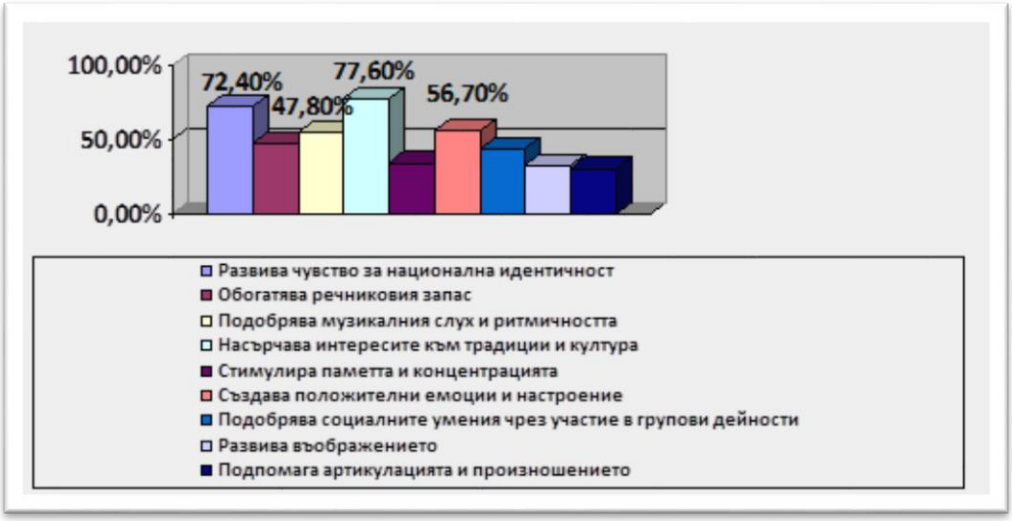
Диаграма 1. Възраст на детето Ви

Диаграма 2. Оценете твърдението: изучаването на народни песни в ДГ е важно

От **Диаграма 2.** ясно се вижда, че за близо 80% от анкетираните е важно децата им да изучават български народни песни в детската градина. Посредством **Диаграма 3.** става ясно, че за близо 80% от родителите изучаването на народните песни насърчава интереса към традициите и културата, за близо 73% развива чувство за национална идентичност, според 57% от респондентите създава положителни емоции и настроение, а за близо 50% подобрява музикалния слух и ритмичността. Ясно се вижда, че по отношение на линията традиции и култура, мнението на анкетираните е най-високо. Резултатите красноречиво отбелязват и

високия процент резултати по отношение подобряването на музикалния слух и ритмичността като важни елементи от музикалността на децата.

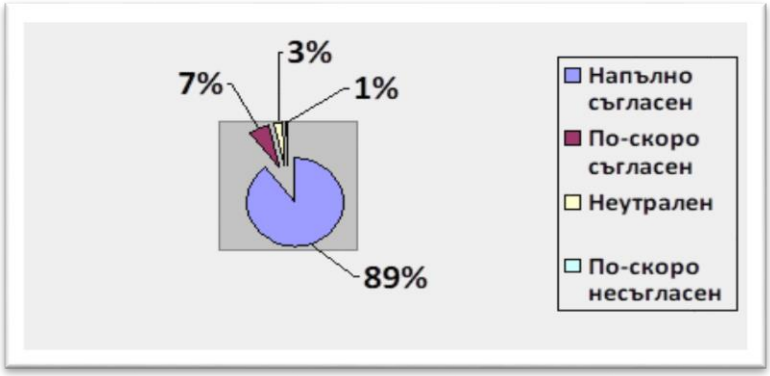
Диаграма 3. Ползи от народни песни за Вашето дете

Диаграми 4., 5. и 6. отразяват начините на възприемане на народните песни и ефектите, които се отразяват върху детето. Резултатите по **диаграма 4.** свидетелстват, че според повече от 60% от анкетираните родители децата възприемат по-добре народните песни чрез движение и танц, според над 16% – само чрез слушане и малко под 12% – чрез драматизация и игра. Около 5% от респондентите споделят мнение, че народната песен би се възприела по-добре посредством изобразителни дейности. В **диаграма 5.** се визуализира почти пълен консенсус. Близо 90% са заявили, че **изобразителните, двигателните и игровите активности** правят ученето по-интересно за децата. Над 82% от запитаните са единодушни в мнението си, че след активности, свързани с народните песни, детето им пее песните вкъщи, над 70% споделят, че децата танцуват, а 26%, че децата споделят за дейностите с интерес.

Обобщението, което може да се извърши при анализа на трите диаграми, дава информация затова, че **родителите намират движението и танца за най-добрия подход при възприемането на народните песни, но със завидно мнозинство подкрепят изобразителните дейности (рисуването), като една от трите обособени във въпроса активности**, които биха направили изучаването на народните песни по-интересно и приносно за децата им. При практически допир с народните песни децата на над 82% от анкетираните посочват, че вкъщи децата пеят, танцуват и споделят положителни впечатления, което е още един много ясен сигнал, че народната песен е интересна и обичана за малките деца, особено посредством интегративни връзки, които правят близостта с нея още по-атрактивна и по-лесно възприемана и изпълнявана.

Диаграма 4. Как детето възприема по-добре народната песен?

Диаграма 5. Интегрирането на изобразителни, двигателни и игрови активности прави ученето по-интересно за децата

Диаграма 6. След занимания с народни песни, забелязали ли сте някои от следните промени у детето си?

Диаграма 7. Бихте ли подкрепили включването на повече народни песни и свързани с тях дейности в детската градина?

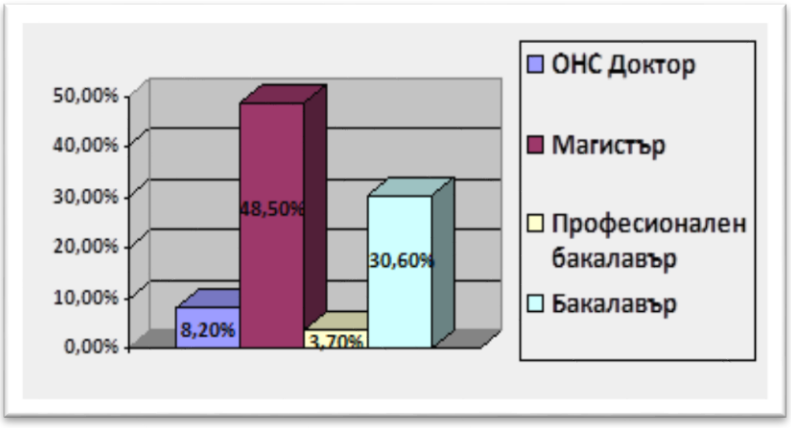

Диаграма 8. Искате ли детето Ви да участва в дейности, които съчетават песенен фолклор с други изкуства?

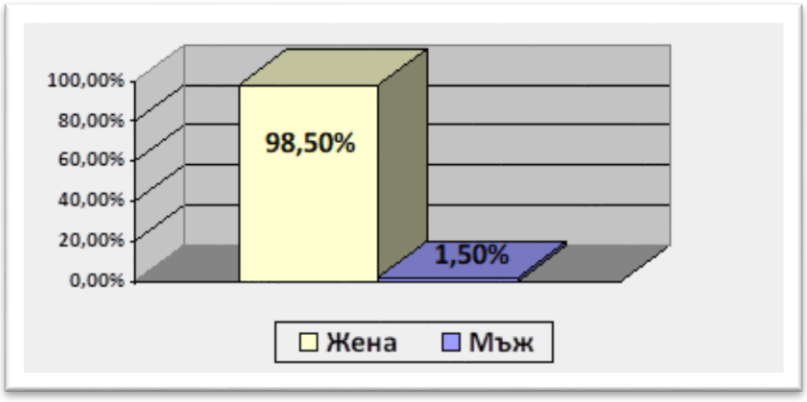
Родителската подкрепа относно включването на повече народни песни в учебните програми на детската градина и възможността за съчетаването на песенния фолклор с други изкуства е категорично регистрирана в **диаграми 7. и 8.** Близо 98% от анкетираните са на мнение, че биха желали децата им да участват в повече дейности, свързани с българската народна песен, 97% смятат, че децата им трябва да участват в дейности, които съчетават песенния фолклор с други изкуства, което категорично дава основание за задълбочени научни разработки, основани на въвеждането на съвременни подходи, обединяващи различните изкуства за постигане на целта децата в детските градини да се срещат с автентични песенни образци, генерирани чрез подходи на основата на танца и изобразителните дейности. Ето и някои предложения от страна на анкетираните: „Освен рисуване, могат да се използват и декоративно-приложните дейности;“; „Много добро начинание, децата ще се занимават с народната музика“; „Българският фолклор и народно творчество има очарование във всяка възраст. Неизменно трябва да присъства още по-често в предучилищна възраст“; ***„Народните песни се пеят с удоволствие от всички деца, от всички етноси, всички възрасти“;*** „На пръв поглед анкетата обхваща много и различни въпроси, даже е и информативно и идейно“; „Аз съм „за“ народните песни и танци да се изучават в детските градини. Да се учат най-различни видове хорà“. „Да се въведе рисуване или изработване на шевици, учене на знаците на шевиците докато децата пеят“; „Фолклорът има възможност да е застъпен в много от дейностите в детската градина – приказки, песни, танци, приложно изкуство, народни подвижни игри и обичаи, фолклорни празници и традиции; „***До голяма степен роля играят и фолклорните песни от раждането***“; „Темата е страхотна и мисля, че българският фолклор трябва да присъства в учебния процес“; „Нека да има още народна музика и танци, но от учебната програма да заменят вече нещо излишно, ненужно, защото деца са прекалено натоварени още от детската градина, а за училище пък да не говорим“; „Трябва да има педагогическа ситуация, свързана с народните песни, танци и обичаи в детските градини и училище един път седмично“; „Изучаването на народни песни в детската градина развива езика, музикалния слух, паметта и чувството за принадлежност към традициите. Всичко, което би повишило интереса на децата, ще е добро“; „Смятам, че като част от съчетаването на култура, познание и игра/танц е водещо за идентичността на децата. Темата трябва да се разработи, според мен, като взаимовръзка на направленията Околен свят, Музика и Физическа култура.“

Всички препоръки, посочени от респондентите, са положителни. Различни са и обхващат въпроси, свързани с въвеждането на специализирана педагогическа ситуация в детската градина, посветена на изучаването на народната песен, с осъществяването на взаимовръзка между образователни направления „Музика“ с „Околен свят“ и „Физическа култура“. Адекватно и приносно е становището, че българската народна песен е обичана от деца, произхождащи от ***различни етноси***, което я прави мощен обединяващ етнически и

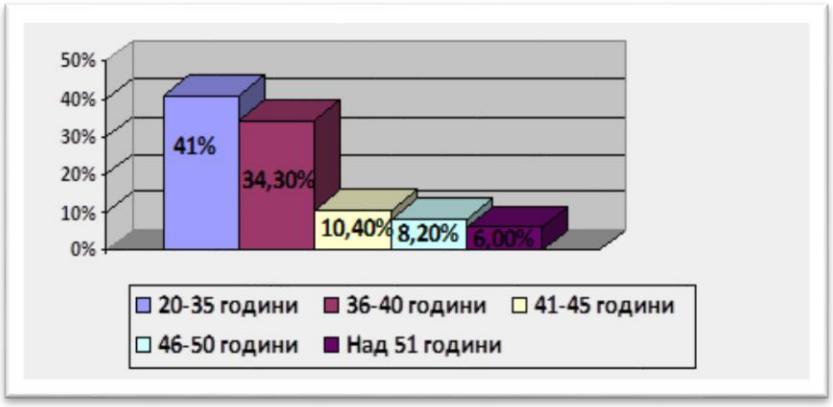
социокултурен инструмент, силно необходим при работата на децата във всяка възрастова група на детската градина.

Диаграма 9. Образование на анкетираните

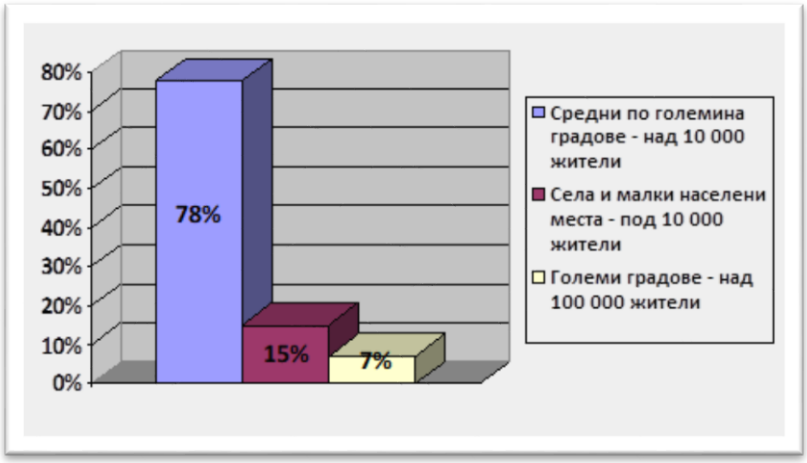
Диаграма 10. Възраст на анкетираните

Диаграма 11. Пол на анкетираните

От последните три диаграми е видно, че най-голям брой от анкетираните притежават ОКС „магистър“ – близо 49%, а близо 31% – ОКС „бакалавър“. Попълнилите анкети са основно жени – 98,5%. Възрастта на родителите, попълнили анкетните карти, е между 20 и 35 години (41%), веднага след тях се подреждат и тези между 36- и 40-годишна възраст (34%). Прави впечатление, че респондентите са образовани млади хора, които изразяват положително отношение към изучаването на народните песни в предучилищния образователен етап. Те

подкрепят също така изграждането на мултидисциплинарни подходи, интегриращи различни видове изкуства при реализирането на конкретни педагогически задачи.

Диаграма 12. Видове населени места според броя жители

В диаграма 12. са изведени най-подходящите за този вид социално-образователни проучвания критерии – демографският и функционалният, т.е. броят на населението и социално-икономическата роля на населеното място. Ясно и категорично се вижда, че близо 80% от подалите отговор са от средни по големина населени места, 15 % са от населени места с под 10 000 жители, а най-малко отговорили са от населени места с над 100 000 жители. Тук е редно да се обясни фактът, че **анкетното проучване е пилотно и времето, което беше определено за анализ на данните и изготвяне на настоящия доклад, не даде възможност на анкетата да бъде широко популяризирана и времево по-продължителна**. При възможност и необходимост на по-късен етап би могло да се извърши по-обстойно проучване, насочено към жители на различни по вид населени места в България затова доколко важно е присъствието на народните песни в живота на децата от предучилищния образователен етап.

ДИСКУСИЯ

Настоящото изследване има за цел да проучи дали родителите на деца, намиращи се в предучилищен образователен етап, резонират положително на идеята за изграждане на иновативни подходи, чрез които да обогатят своята емоционална интелигентност, да съхранят народната песен, като един от символите на националното ни богатство и не на последно място да развият креативни умения, които да обогатят възприятията и отношенията им в техния бъдещ живот. Тук ще дадем пример с интересно изследване, посветено на „Музиката като интегриран образователен инструмент за деца в предучилищното образование“, в което авторът се фокусира върху оценяването на определено музикално произведение – вокално или инструментално, от страна на децата: „Изкуството може да бъде сравнително просто, стига да се основава на знанията на децата. Учениците могат да използват свой собствен език на изкуството или да се изразят чрез художествена дейност или пеене. Тук учениците се учат на някои от различните начини за изразяване на изкуството и предаване на идеи и чувства към изложеното произведение на изкуството или песента, която се пее. Резултатът ще бъде, че учениците ще могат да идентифицират и обяснят някои от характеристиките на изложеното изкуство или с други думи, да го оценят. Тези начини ще подпомогнат учениците, ще формират по-креативни и по-оценителни хора към всички явления, с които биха се сблъскали в бъдеще“ (Wadiyo, M. Si., 2015: 145–146).

В допълнение на казаното можем да отбележим, че съвременните подрастващи са заобиколени от много информация и предизвикателства. Често пъти се налага да реагират

бързо, да вземат решения, да отправят предложения, да участват в образователни проекти, които да развиват устойчивостта и креативността им по определени теми. Ето защо, трябва още от детската градина да бъдат подготвени за устойчива бъдеща реализация. Тези резултати несъмнено могат да бъдат постигнати единствено чрез съвременни методи, начини и подходи, които да изградят компетентни, но и емоционално интелигенти хора.

„Емоционалната интелигентност включва осъзнаване, разбиране и способност за изразяване и управление на собствените емоции. Тя се разглежда като сила за действие под натиск, доверие в изграждането на ефективни взаимоотношения, смелост за вземане на решения и визия за създаване на бъдещето. Тя е тясно свързана с креативността, комуникацията и лидерството. Децата могат да я развиват чрез социални взаимодействия, лагеруване, игри, танци, слушане на музика, устни разкази, драматични игри, ролеви игри с кукли и други“ (Sadiku, M. N. O., 2020: 286). В този контекст разпадането на връзката между традиционно пеещото семейство и детето **налага своевременни педагогически решения по отношение на мястото и ролята на народната ни песен в предучилишното образование**, етап от живота на подрастващите, който оказва влияние при формирането на бъдещата емоционално интелигентна личност.

Това анкетно проучване ни даде информация за положителните нагласи на проучвания въпрос, което дава основание за още по-задълбочени изследвания и реализацията на по-голямо по обем и цел проучване.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Проучването на родителските нагласи относно приложението на интегративни връзки между изкуствата при изучаването на българските народни песни в предучилищния образователен етап демонстрира положителни резултати, свързани най-общо с подкрепа на идеята и реализирането ѝ. Разработката споделя мнението на малък брой респонденти (134), но е достатъчна за пилотно проучване, което да даде отправна точка за реализирането на по-голям научен проект.

Над 97% от респондентите категорично заявяват, че биха желали децата им да изучават повече народни песни в детската градина и да ги изучават в съчетание с други изкуства, което дава ясен сигнал, че идеята за изграждане на иновативни и креативни съвременни подходи е подкрепена и има добра изходна позиция за теоретично и практическо осъществяване.

ЛИТЕРАТУРА

Борисова, М. (2013). Децата и фолклорът. Пловдив: Имеон. // **Borisova, M. (2013).** Detsata i folklorat. Plovdiv: Imeon.

Неминска, Р. (2015). Методи на интердисциплинарно обучение. *Педагогически форум*, 2, 51–58, Стара Загора: ДИПКУ при Тракийски университет. // **Neminska, R. (2015).** Metodi na interdistsiplinarno obuchenie. *Pedagogicheski forum*, 2, 51–58, Stara Zagora: DIPKU pri Trakiyski universitet.

Петров, В. (2021). За музикалното възпитание в предучилищното образование. *Съвременна хуманитаристика*, брой 1, (17), Бургас. // **Petrov, V. (2021).** Za muzikalnoto vazpitanie v preduchilishtnoto obrazovanie. *Savremenna humanitaristika*, broy 1, 17, Burgas.

Шейтанова, Ц., С. Алексиева, Е. Николова. (1987). Естетическото възпитание в детската градина. София: ДИ „Народна просвета“. // **Sheytanova, Ts., S. Aleksieva, E. Nikolova. (1987).** Esteticheskoto vazpitanie v detskata gradina. Sofia: DI „Narodna prosveta“.

Denac, O., J. Znidarsic. (2018). The Use of Folk Music in Kindergartens and Family Settings. *Creative Education*, 9, 2856–2862.

Emberly. A. (2019). Sustaining Musical Traditions in Early Childhood: A View from the Field of Ethnomusicology. *Perspectives on Early Childhood Education and Development*, Vol. 27, Springer Nature Switzerland AG, pp. 139–154.

Sadiku, M. N. O., Olaniyi D. Olaleye, Sarhan M. Musa (2020). Emotional Intelligence Assessment. *Published in International Journal of Trend in Research and Development (IJTRD)*, Vol. 7, Issue 2.

Shippers, H., P. Campbell. (2018). Cultural diversity: Beyond „Songs from every land" Music and music education in people's lives. An Oxford Handbook of Music Education. Oxford University Press.

Wadiyo, M.Si. (2015). Music as an integrated education tool for Preschool students. Harmonia: *Journal of Arts Research and Education* 15 (2), 144–151.

Наредба № 5 от 3 юни 2016 г. за предучилищното образование, Приложение № 4 към чл. 28, чл. 2, т. 4.